

Förslag till ordnande av det framtida arbetet för att värna om veteranernas traditioner

Arbetsgruppens slutrapport

Arbetsgruppen för utredning av det framtida arbetet för att värna
om veteranernas traditioner

STATSRÅDETS KANSLIS PUBLIKATIONER 2023:7

vnk.fi/sv

Förslag till ordnande av det framtida arbetet för att värna om veteranernas traditioner

Arbetsgruppens slutrapport

Arbetsgruppen för utredning av det framtida arbetet för att värna
om veteranernas traditioner

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Statsrådets kansli

Upphovsrättslag (404/1961) 9 § Verk utan upphovsrättsskydd

ISBN pdf: 978-952-383-290-9

ISSN pdf: 2490-1164

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2023

Förslag till framtida arbete för att värna om veteranernas traditioner

Slutrapport av arbetsgrupp

Statsrådets kanslis publikationer 2023:7		Tema	Arbete för att värna om veteranernas traditioner
Utgivare	Statsrådets kansli		
Utarbetad av	Arbetsgruppen för att utreda framtida arbete för att värna om veteranernas traditioner		
Språk	svenska	Sidantal	45

Referat

Statsrådets kansli tillsatte den 27 april 2022 på begäran av riksdagsgrupperna en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till framtida arbete för att värna om veteranernas traditioner: Ett förslag på sätt att även framöver bevara och värna om arvet efter Finlands krig 1939–1945 och veteranernas traditioner som en viktig del av det finländska samhället, vilken roll staten och andra aktörer spelar i detta arbete samt hur arbetet för att värna om veteranernas traditioner ska finansieras. Veteranorganisationernas arbete och annan fri föreningsverksamhet i anslutning till veteranarbete håller på att ändras från intressebevakning och traditionsvårdande arbete till arbete för att värna om veteranernas arbete.

Arbetsgruppen föreslår att uppgiften att främja veteranernas traditioner åläggs försvarsministeriets förvaltningsområde. Försvarsministeriet föreslås leda traditionsarbetet och Traditionsförbundet Eklövet samt finansiera traditionsarbetet. Huvudansvaret för att genomföra arbetet för att värna om veteranernas traditioner åläggs Traditionsförbundet Eklövet. Arbetsgruppen föreslår dessutom att Centret för krig och fred Muusti, som inledde sin verksamhet 2021, åläggs veteranernas traditioner som specialuppgift och att staten i framtiden deltar i finansieringen.

Undervisnings- och kulturministeriet föreslås finansiera arbetet för att värna om veteranernas traditioner som en del av den allmänna kulturtraditionen genom projektfinansiering till de museer, historiska besöksmål, minnesmärken och arkiv samt till den forskning, undervisning och utbildning som hör till ministeriets förvaltningsområde. Arbetsgruppen föreslår också att ett museum med ansvar för veteranernas traditioner utses. Dessutom föreslås det att projektet "veterantradition 2025" genomförs i skolorna.

Den årliga statliga finansieringen för veteranernas traditioner föreslås uppgå till 1,1 miljoner euro.

Genomförandet av arbetsgruppens förslag garanterar att arbetet för att värna om veteranernas traditioner erkänns som en betydande nationell uppgift. Detta är viktigt både ur försvarets och ur kulturarvets perspektiv.

Nyckelord kulturarv, landets försvar, museum, krigsgeneration, veteran, veteranernas traditioner, arbete för att värna om veteranernas traditioner

ISBN PDF	978-952-383-290-9	ISSN PDF	2490-1164
Ärendenummer	VN/12732/2022		

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-290-9>

Ehdotus veteraaniperinnetyön tulevaisuuden järjestämisestä Työryhmän loppuraportti

Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2023:7		Teema	Veteraaniperinnetyö
Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia		
Yhteisötekijä	Veteraaniperinnetyön tulevaisuuden järjestämistä selvittävä työryhmä		
Kieli	ruotsi	Sivumäärä	45

Tiivistelmä

Valtioneuvoston kanslia asetti eduskuntaryhmien pyynnöstä 27.4.2022 työryhmän laatimaan ehdotuksen tulevaisuuden veteraaniperinnetyöstä. Ehdotuksen siitä, miten Suomen 1939–1945 käymien sotien ja niiden veteraanien perinnettä tulevaisuudessa säilytetään, hoidetaan ja vaalitaan keskeisenä osana suomalaista yhteiskuntaa, valtion ja eri toimijoiden roolista tässä työssä sekä veteraaniperinnetyön rahoituksesta. Veteraanijärjestöjen ja muiden veteraanityöhön osallistuvien vapaan yhdistystoiminnan työ on muuttumassa edunvalvonta- ja perinnetyöstä perinnetyöksi.

Työryhmä ehdottaa, että veteraaniperinteen edistäminen asetetaan puolustusministeriön hallinnonalan tehtäväksi. Puolustusministeriö ohjaisi perinnetyötä ja Tammenlehvän perinneliittoa sekä rahoittaisi perinnetyötä. Veteraaniperinnetyön toteuttamisen päävastuu olisi Tammenlehvän perinneliitolla.

Lisäksi ehdotetaan, että vuonna 2021 toimintansa aloittaneelle Sodan ja rauhan keskus Muistille annettaisiin erityistehtäväksi veteraaniperinne ja valtio osallistuisi tämän rahoitukseen.

Ehdotuksessa opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaisi veteraaniperinnetyötä osana yleistä kulttuuriperinnettä projekti- ja hankerahoituksella sen hallinnonalaan kuuluvien museoiden, historiallisten vierailukohteiden historiakohteiden, muistomerkkien, arkistojen, tutkimuksen sekä opetuksen ja koulutuksen osalta. Työryhmä ehdottaa myös veteraaniperinteen vastuumuseon määrittämistä. Lisäksi ehdotetaan kouluissa toteutettavaksi Veteraaniperinne 2025 -hanke.

Veteraaniperinteen vuosittaiseksi valtion rahoitukseksi ehdotetaan 1,1 miljoonaa euroa.

Työryhmän ehdotusten toteuttamisella varmistetaan, että veteraaniperinnetyö tunnustetaan kansalliseksi merkittäväksi tehtäväksi. Tämä on tärkeää maanpuolustuksen ja kulttuuriperinnön näkökulmasta.

Asiasanat kulttuuriperintö, maanpuolustus, museo, sotasukupolvi, veteraani, veteraaniperinne, veteraaniperinnetyö

ISBN PDF 978-952-383-290-9 **ISSN PDF** 2490-1164
Asianumero VN/12732/2022

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-290-9>

Proposal for organising future work on the legacy of war veterans

Final report of the working group

Publications of the Prime Minister's Office 2023:7		Subject	Legacy of war veterans
Publisher	Prime Minister's Office		

Group author	Working group on preserving the legacy of war veterans		
Language	Swedish	Pages	45

Abstract

On 27 April 2022, at the request of the parliamentary groups, the Prime Minister's Office appointed a working group to prepare a proposal for future work to preserve the legacy of veterans. The proposal would address how the history of the wars Finland took part in between 1939 and 1945 and the legacy of their veterans should be preserved, managed and fostered as a central part of Finnish society, what role the State and various actors should have in this work, and how this work should be funded. As time passes, the nature of the work of war veterans' organisations and other associations working with veterans is gradually shifting from interest representation to preservation of heritage.

The working group proposes that the task of advancing the legacy of war veterans be assigned to the administrative branch of the Ministry of Defence, which would oversee the work on the legacy of veterans and the Tammenlehtë heritage association and would also provide funding for this work. The main responsibility for implementing the work on the legacy of veterans would lie with the Tammenlehtë heritage association.

The working group also proposes that the Muisti Centre of War and Peace, which began its operations in 2021, be given the special task of commemorating the legacy of war veterans and that the State contribute to its funding in the future.

In line with the proposal, the Ministry of Education and Culture would finance the work on the legacy of veterans as part of general cultural heritage by granting project funding for museums, historical attractions, memorials, archives, research, teaching and education within its administrative branch. The working group also proposes designating a museum responsible for preserving the legacy of veterans and implementing a Legacy of Veterans 2025 project in schools.

EUR 1.1 million in annual state funding is proposed for work on the legacy of veterans.

The implementation of the working group's proposals will ensure that preserving the legacy of war veterans is recognised as a task of national significance. This is important from the perspective of national defence and cultural heritage.

Keywords cultural heritage, national defence, museums, war generation, war veterans, war heritage, legacy of war veterans

ISBN PDF	978-952-383-290-9	ISSN PDF	2490-1164
Reference number	VN/12732/2022		

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-290-9>

Innehåll

1	Inledning	7
2	Arbetsgruppens uppdrag och beskrivning av arbetsgruppens arbete	11
2.1	Bakgrund till uppdraget	11
	Uppdrag	11
	Arbetsgruppen för utredning av det framtida arbetet för att värna om veteranernas traditioner	12
	Arbetsgruppens arbete	13
3	Bakgrund och beskrivning av verksamhetsmiljön	14
3.1	Intressebevaknings- och stödverksamhet för veteraner	14
	Förmåner som beviljats krigsveteranerna	16
	Bidrag från veteranorganisationer.....	18
	Arbete på hemmafronten och arbete utfört av kvinnor i krigsområdet	18
	Stöd- och omsorgsarbetet för veteranerna fortsätter	19
3.2	Arbetet för att värna om veteranernas traditioner.....	20
	Traditionsförbundet Eklövet rf	22
	Övriga aktörer inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner.....	24
3.3	Museer, historiska objekt och minnesmärken, arkiv och Centret för krig och fred	
	Muisti – ur ett veterantraditionsperspektiv	26
	De finländska museerna.....	26
	Museer med riksansvar.....	26
	Riksarkivet och övriga arkiv	28
	Centret för krig och fred Muisti.....	29
4	Arbetsgruppens förslag och rekommendationer	31
4.1	Centrala utgångspunkter för arbetsgruppens arbete	31
4.2	Arbetsgruppens förslag.....	35
4.3	Arbetsgruppens rekommendationer.....	41
5	Slutord	43
6	Källor	44

1 Inledning

Statsrådets kansli tillsatte den 27 april 2022 på begäran av riksdagsgrupperna en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till framtida arbete för att värna om veteranernas traditioner. I beslutet om tillsättande ombads arbetsgruppen ta fram ett förslag på sätt att även framöver bevara och värna om arvet efter Finlands krig 1939–1945 och veteranernas traditioner som en viktig del av det finländska samhället, vilken roll staten och andra aktörer spelar i detta arbete samt hur arbetet för att värna om veteranernas traditioner ska finansieras.

Som bakgrund konstaterades att veteranorganisationernas arbete och annan fri föreningsverksamhet i anslutning till veteranarbete till följd av krigsgenerationens bortgång inte längre kommer att omfatta intressebevakning vid sidan om traditionsvårnande arbete. Uppdraget avgränsades till värnande om traditionerna för veteranerna från kriget 1939–1945.

I andra världskriget förlorade Finland över 90 000 män som antingen stupade eller försvann. Dessutom krävde kriget 2 000 civila offer. Av den dåtida befolkningen i Finland dödades 2,3 procent. Vid sidan av dem som stupade i kriget skadades omkring 200 000 soldater, av vilka över 90 000 ådrog sig en bestående skada.

Krigets följder påverkade hela befolkningen. I kriget deltog sammanlagt omkring 600 000 män och omkring 100 000 kvinnor. På grund av kriget blev 24 000 kvinnor krigsänkor och 50 000 barn förlorade en eller båda föräldrarna. Från de förlorade områdena flyttade över 400 000 personer till andra orter i Finland.

De som var födda under åren 1900–1925 fick bära den tyngsta bördan, även om till och med män födda 1894 kämpade i vinterkriget och män födda 1926 rekryterades till militärtjänst i slutet av fortsättningskriget. I viss mån tjänstgjorde också ännu äldre och ännu yngre personer. Krigsgenerationerna fick vid sidan av krigets mödor även bära huvudansvaret för att bygga upp landet igen.

Den sista hela åldersklassen som inkallades till militärtjänst under kriget var personer födda 1925. I år fyller de 98 år.

Intressebevaknings-, stöd- och traditionsarbete för veteranerna från 1939–1945 års krig har utförts i över åttio års tid. Detta arbete har utförts av veteranförbund och veteranorganisationer, tiotals övriga organisationer och stiftelser, kommuner, församlingar och staten. Genomförande, omfattning och fokus för arbetet har varierat allteftersom det finländska samhället har förändrats. Organisationer och stiftelser har alltid spelat en mycket viktig roll i detta arbete och verksamheten har baserat sig på frivillighet. Den allra första veteranorganisationen, Sotainvalidien Veljesliitto - Krigsinvalidernas Brödraförbund ry, inledde sin verksamhet i augusti 1940. Finlands Krigsveteranförbund grundades i september 1957 under namnet Frontmännens Bostadsförbund. Dess föregångare var Finlands Vapenbrödraförbund, verksamt under 1940–1945, som man var tvungen att upplösa till följd av mellanfreden i Moskva 1944.

Rintamaveteraaniliitto - Frontveteranernas förbund ry grundades våren 1964 som intresseorganisation för frontveteranerna och Frontkvinnornas förbund grundades hösten 1980. De sociala frågorna var viktiga i veteranorganisationernas verksamhet.

Vid sidan om intressebevakning och stöd för veteranerna blev det traditionsvårdande arbetet synligare under 1980-talet. Nationella veterandagen har firats sedan 1987. Veteranorganisationerna grundade 2003 Traditionsförbundet Eklövet för att värna om arvet efter Finlands krig 1939–1945 och veteranernas traditioner.

Arbetsgruppen fastställde att arbetet för att värna om veteranernas traditioner är ett begrepp med ytterst många dimensioner, vars fokus och innehåll varierar något beroende på sammanhang. I samband med arbetet för att värna om veteranernas traditioner talas det ofta, dels synonymt med och dels med anknytning till detta, om krigsgenerationen, dess arv och värderingar samt vad dessa betyder för bevarandet av Finlands självständighet och som grund för det demokratiska samhället och välfärdsnationen. Ibland talar man också om veterangenerationen eller Eklövsgenerationen. Traditionsarbetet ses då som ett bredare kulturarvsarbete som omfattar krigstiden 1939–1945 och det efterföljande uppbyggnadsarbetet – som ett fenomen som ingår i utformningen av den finländska nationella identiteten. Arbetet för att värna om veteranernas traditioner anses också ha en stark koppling till det nationella försvarsarbetet och man betonar dess betydelse för och samband med den nationella försvarsviljan och tanken om den allmänna övergripande säkerheten.

General Jaakko Valtanen behandlade arbetet för att värna om veteranernas traditioner och dess innehåll i det föredrag han höll på Finlands Krigsveteranförbunds rådplägningsdagar för fältledningen, "Veteraanityöstä perinnetyöhön" (Från veteranarbete till traditionsarbete), på följande sätt:

”När man talar om traditioner används ofta ordet arv som synonym. Rent juridiskt innebär ju arv den materiella kvarlåtenskap, ibland reda pengar, som en avliden person lämnar efter sig och som arvtagarna sedan delar på. Bättre synonymer för ordet tradition är sed och hävd. Tradition innebär att många gamla sedvänjor samt värdefulla seder, kutymer eller händelser, till exempel i anslutning till kultur, följs i ett senare skede. I traditionen ingår ofta muntliga traditioner som är viktiga för efterkommande generationer eller värderingar som är kopplade till upplevelser.

Veteranerna och våra föreningar förfogar över en stor mängd materiell egendom av olika slag: dokument, inspelningar, föremål och ägodelar, vilka behöver katalogiseras, arkiveras, överlåtas till konservatorer och vilkas ekonomiska ansvar behöver överföras till nya innehavare. Underhållet av betydande minnesmärken sköts förhoppningsvis även i framtiden av dess ägare, städerna, församlingarna och stiftelserna osv.

Vid planeringen av hur veterangenerationens arv och traditioner ska överföras anser jag att fokus bör ligga på de immateriella och tidlösa faktorer, värderingar och attityder som bär veteranerna och veteranarbetet, på de regionala och lokala muntliga traditioner och upplevelser som veteranerna efterlämnat samt på god praxis och goda verksamhetsformer i anslutning till olika viktiga evenemang. Då närmar vi oss den folktradition eller medborgartradition som veterangenerationen har skapat.

I allmänna ordalag kan vi då tala om det andliga arvet efter veterangenerationen.”

Arbetsgruppen har vid utarbetandet av sitt förslag beaktat den samhälleliga betydelsen hos veteranernas traditioner och arbetet för att värna om dem, både för försvaret och för det allmänna kulturarvet.

Arbetsgruppens förslag fokuserar i enlighet med uppdraget på arbetet för att värna om veteranernas traditioner och förslaget behandlar följaktligen varken det intressebevaknings- och stödarbete eller innehållet i, anordnandet av eller finansieringen av de tjänster som anknyter till veteranerna eller krigsåren 1939–45. Det är ändå viktigt att minnas att vi genom att sköta detta intressebevaknings- och stödarbetsuppdrag och detta ansvar på bästa möjliga sätt ger uttryck för vår uppskattning för och tacksamhet till krigsveteranerna, krigsgenerationen och även veteranernas organisations- och frivilligarbete. Stöd- och intressebevakningsarbete kommer att utföras i ytterligare omkring tio år. Under

övergången till traditionsarbete är det bra att fästa uppmärksamhet vid tydlig och lättfattlig kommunikation om detta parallella utförande av intressebevaknings-, stöd- och traditionsarbete.

Som en del av arbetsgruppens arbete hördes ett stort antal aktörer om deras synpunkter på traditionsarbetets framtid. Alla med intresse för ärendet har haft möjlighet att redogöra för sina åsikter på nätet. Via tjänsten Dinåskt.fi fick arbetsgruppen in cirka 260 svar från organisationer och privatpersoner. Arbetsgruppen ordnade också i november 2022 ett öppet seminarium om framtiden för arbetet för att värna om veteranernas traditioner. Arbetsgruppen blev kontaktad av många aktörer och fick tilläggsuppgifter om material och olika slags andra utredningar med anknytning till arbetet för att värna om veteranernas traditioner. Detta intresse visar för sin del hur betydelsefullt och viktigt traditionsarbetet är. Det visar också att det finns ett stort antal organisationer, föreningar och frivilliga samt övriga aktörer och privatpersoner, vilkas aktivitet och delaktighet samt möjlighet att bli hörda har en avgörande betydelse för det framtida arbetet för att värna om veteranernas traditioner.

Utgångspunkten för upprättandet av ett förslag till det framtida arbetet för att värna om veteranernas traditioner var att detta arbete – liksom allt annat arbete med anknytning till veteranernas traditioner – utförs på veteranernas önskan.

Arbetsgruppen ser det som viktigt att betydelsen hos och finansieringen av arbetet för att värna om veteranernas traditioner erkänns och främjas långsiktigt över regeringsperioderna och regeringsprogrammen.

Arbetsgruppen lade fram ett förslag om statens roll och deltagande i finansieringen. För övriga aktörer har det tagits fram rekommendationer.

2 Arbetsgruppens uppdrag och beskrivning av arbetsgruppens arbete

2.1 Bakgrund till uppdraget

Veteranorganisationernas arbete och annan fri föreningsverksamhet i anslutning till veteranarbete kommer till följd av krigsgenerationens bortgång inte längre att omfatta intressebevakning vid sidan om traditionsvårdande arbete. Veteranorganisationerna har förberett sig på denna förändring och syftet är att organisationernas ansvar för traditionsarbetet överläts till Traditionsförbundet Eklövet. Staten har visat sin uppskattning och tagit ansvar för veteranerna genom att ta hand om deras hälsa och välbefinnande. Intressebevakning och traditionsarbete har genomförts av veteranorganisationerna och många andra organisationer.

Detta arv efter krigsgenerationen utgör en väsentlig del av vårt kulturarv och vår nationella identitet.

När innehållet och fokus i veteranarbetet förändras är det viktigt att tillsammans med olika aktörer bedöma och skapa utgångspunkter och principer för att värna om veteranernas traditioner i vårt samhälle.

Uppdrag

I enlighet med uppdraget ska förslaget ta ställning till följande frågor:

- Hur ska man i framtiden bevara och värna om arvet efter Finlands krig 1939–1945 och deras veteraner, så att veteranernas traditioner i framtiden bevaras som en viktig del av det finländska samhället?
- Hur ska samarbetet kring traditionsarbetet organiseras mellan olika aktörer (staten, kommunerna, övriga offentliga aktörer och föreningar) och vilka roller och ansvar har de olika aktörerna?
- Hur ska traditionsarbetet organiseras, genomföras och finansieras?
- Vilken roll och vilka uppgifter har staten i arbetet för att värna om veteranernas traditioner?

Arbetsgruppen för utredning av det framtida arbetet för att värna om veteranernas traditioner

Mandatperiod 1.5.2022–31.1.2023

Arbetsgruppens sammansättning

Timo Laitinen, generaldirektör, Statskontoret, arbetsgruppens ordförande

Pekka Holopainen, verksamhetsledare, Traditionsförbundet Eklövet

Satu Huttunen, specialmedarbetare till biskopen i Helsingfors stift, domkapitlet i Helsingfors stift

Kristina Kaihari, undervisningsråd, Utbildningsstyrelsen

Harri Kainulainen, försäkringsråd, ordförande, Turvallisuuden tukisäätiö

Laura Kolbe, professor i europeisk historia, Helsingfors universitet

Timo Lankinen, understatssekreterare, Statsrådets kansli

Markku Mantila, chefredaktör, Ilkka-Pohjalainen

Anna Munsterhjelm, verksamhetsledare, Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf

Anne Nurminen, verksamhetsledare, Lotta Svärd Stiftelsen Teemu Tallberg, professor, Försvarshögskolan

Tiina-Kaisa Laakso-Liukkonen, ledande sakkunnig, Statsrådets kansli, arbetsgruppens sekreterare

Arbetsgruppens arbete

Arbetsgruppen höll fyra möten och ordnade en workshop. Dessutom ordnade arbetsgruppen två möten med intressentgrupper: ett för stiftelser och ett för gymnasieelever. Vid sidan av dessa ordnades två diskussionsmöten, den ena med generalen Jaakko Valtanen och det andra med generaldirektören för Nationalgallerian Kimmo Levä.

Den 1 november 2022 ordnade arbetsgruppen ett öppet seminarium med rubriken "Sotasukupolven perintö tulevaisuuden rakentajana – veteraaniperinnetyön seminaari" (Framtiden bygger på arvet efter krigsgenerationen – seminarium om arbetet för att värna om veteranernas traditioner). Seminariet hade drygt 100 deltagare och programmet kunde också följas via nätet.

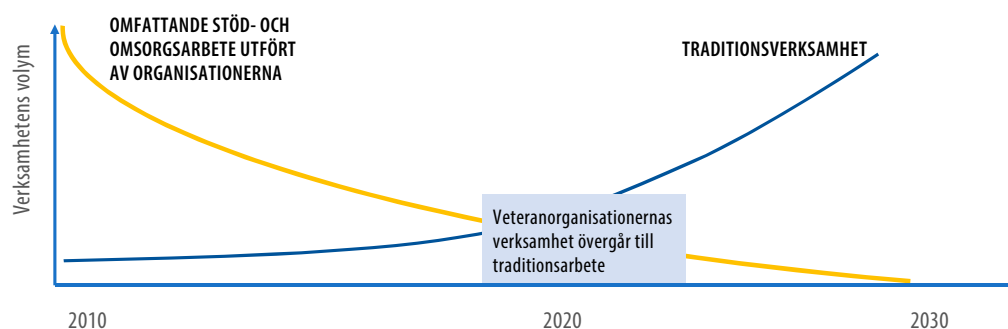
I oktober öppnade arbetsgruppen en enkät i tjänsten Dinåst.fi, där man kunde ge förslag på sätt att värna om veteranernas traditioner. Webbenkäten var öppen till den 12 december 2022. Enkäten i tjänsten Dinåst.fi gav 260 förslag.

3 Bakgrund och beskrivning av verksamhetsmiljön

3.1 Intressebevaknings- och stödverksamhet för veteraner

Veteranorganisationernas verksamhet inom stödarbetet för veteraner minskar under de kommande tio åren och verksamheten förändras därefter till traditionsarbete. Även om arbetsgruppens förslag gäller arbetet för att värna om veteranernas traditioner, är det viktigt att också förstå det intressebevaknings- och stödarbete som veteranorganisationerna utför, eftersom denna uppgift övergår från veteranorganisationerna till Traditionsförbundet Eklövet under de närmaste åren.

Figur 1. Övergången från stöd- och omsorgsarbete till traditionsverksamhet. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:57, Från vård av veteraner till vård av traditioner, Utredning om verksamheten hos och framtiden för organisationer för veteraner från Finlands krig 1939–1945.

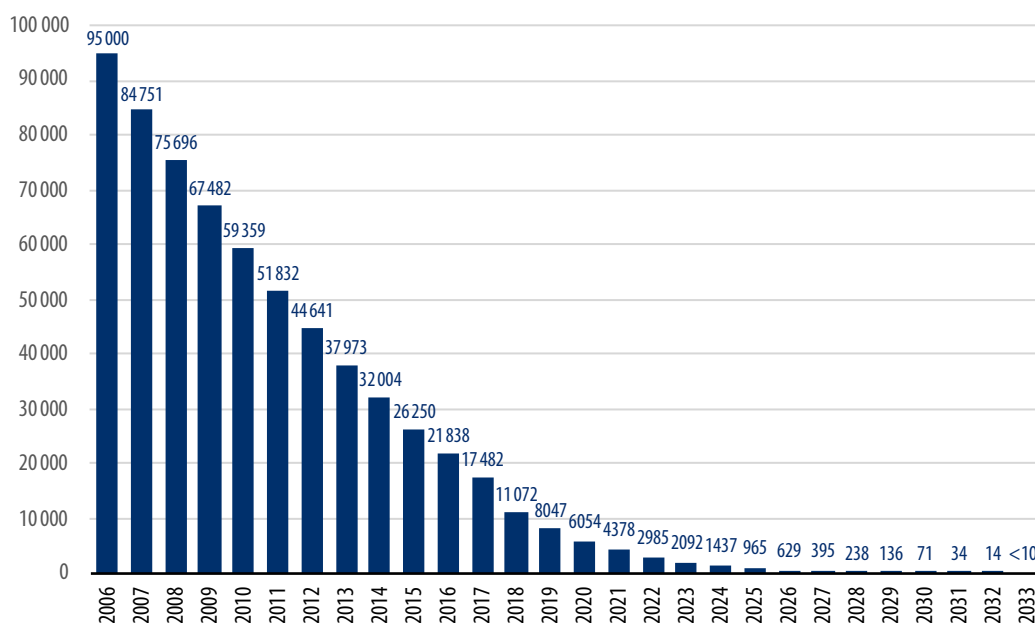
I Finland finns det tre organisationer som traditionellt räknas till veteranorganisationerna. Finlands Krigsveteranförbund rf och Rintamaveteraaniliitto - Frontveteranernas förbund ry representerar veteranerna från 1939–1945 års krig och deras makor/makar och änkor/änklingar. Sotainvalidien Veljesliitto - Krigsinvalidernas Brödraförbund ry representerar dem som skadades i kriget och på motsvarande sätt deras makor/makar och änkor/änklingar. I

organisationerna verkar dessutom yngre stödmedlemmar som på frivilligbasis hjälper de äldre veteranerna, deltar i olika slags stödarbete samt sköter föreningarnas administrativa uppgifter. De frivilligas veteranarbete omfattar också traditionsarbetet.

I Finland avses med krigsveteraner de personer som deltog i vinterkriget (30.11.1939–13.3.1940), fortsättningskriget (25.6.1941–18.9.1944) eller Lapplandskriget (15.9.1944–27.4.1945).

Enligt FPA:s statistik uppgick antalet veteraner (mottagare av fronttillägg) i början av 2023 till 2 985, av vilka 1 298 var män och 1 687 kvinnor. Medelåldern för veteranerna är nästan 98 år. Antalet makor/makar och änkor/änklingar till veteraner uppskattas vara tre gånger så stort, omkring 9 000.

Figur 2. FPA:s prognos för antalet mottagare av fronttillägg, januari 2023.

Veteranernas intressebevakning sköts idag på flera olika sätt, som ett samarbete mellan veteranorganisationerna. Organisationerna har grundat Delegationen för Finlands veteranförbund (VEVA) som ett ömsesidigt samarbetsforum, där man bland annat utarbetar gemensamma ställningstaganden. Förbunden representeras också i Kommissionen för frontveteranärenden som tillsatts av statsrådet. Till kommissionens uppgifter hör bland annat att lägga fram förslag och initiativ för att utveckla levnadsförhållandena och den allmänna sociala tryggheten, i synnerhet socialskyddet, hälso- och sjukvården och rehabiliteringen samt bostadsförhållandena för krigsinvalidier och de frontveteraner som innehar en veteranbeteckning.

Under de senaste åren har målen för intressebevakning betonat säkerställandet av olika slags veteran tjänster som stöder rehabilitering och självständigt boende i hemmen. Fokus för intressebevakningen har också flyttats till stödet av veteranernas makor/makar och änkor/änklingar.

Delegationen för Finlands veteranförbund har fortsatt att årligen framföra mål i fråga om stödet till veteranerna samt deras makor/makar och änkor/änklingar, bland annat när det gäller rehabilitering, höjning av fronttillägget, anslag för rehabilitering av krigsinvaliders makor/makar och organisationsunderstödet tillräcklighet.

I slutet av 2010-talet hade organisationerna uppnått sina viktiga intressebevakningsmål. Då antalet veteraner sjunker, minskar också behovet av anslag och detta har för sin del underlättat genomdrivandet av reformerna. Enligt organisationernas ledning har också det politiska klimatet varit positivt inställt till stödjandet av de tjänster som de sista krigsveteranerna behöver.

Förmåner som beviljats krigsveteranerna

Till de fronttecken som beviljats veteranerna från kriget 1939–1945 hör frontmannatecken (för män), fronttjänsttecken (för kvinnor), fronttecken (för befästringsarbeten vid fronten) samt utlänning med frontsoldattecken (för utlandsfrivilliga). Ansökningstiderna för alla dessa tecken utgick den 31 december 1994.

Krigsinvalider samt män och kvinnor som tjänat vid fronten under Finlands krig 1939–1945, dvs. frontveteranerna, har i lagar och förordningar föreskrivet rätt att erhålla särskilda förmåner av staten. Delvis gäller denna rättighet också personer som utfört särskilda krigstida uppdrag samt minröjare under åren 1945–1952. Dessutom ingår rätt till rehabilitering via FPA och minröjarna har också rätt till fronttillägg via Statskontoret.

Särskilda förmåner för frontveteraner och personer med motsvarande status beviljas också ur kommunernas och församlingarnas medel. Stödet från offentliga samfund kompletteras av de bidrag som stiftelser och samfund beviljar frontveteranerna.

Kommunernas, samkommunernas och social- och hälsovårdsområdenas tjänster överfördes till välfärdsområdena från början av 2023. Veteranernas lagstadgade tjänster förblir oförändrade. Veteranorganisationernas och Traditionsförbundet Eklövets uppgift är att följa upp att tjänsterna genomförs i välfärdsområdena och säkerställa att tjänsterna tillhandahålls också i fortsättningen.

Till veteranernas särskilda förmåner hör bland annat:

- **Fronttillägg:** Fronttillägg betalas till en person som beviljats något av fronttecknen för veteraner samt till personer som av Krigsarkivet har beviljats ett intyg över deltagande i minröjning 1945–1952. Fronttillägg betalas också till personer som bor utomlands.
- **Extra fronttillägg:** Extra fronttillägg betalas till personer som får både fronttillägg och folkpension. Sökanden som inte har några andra pensioner som minskar tillägget får det största möjliga beloppet av extra fronttillägg.
- **Veterantillägg:** Veterantillägg betalas till en veteran med fronttecken som får extra fronttillägg och förhöjt eller högsta vårdbidrag för pensionstagare.
- **Rehabilitering:** Enligt lagen om rehabilitering av frontveteraner kan en person som har tilldelats frontmänna-, fronttjänst- eller fronttecken beviljas rehabilitering. Längden på rehabiliteringen fastställs i förordningen om rehabilitering av frontveteraner. Stödd rehabilitering i hemmet för frontveteraner kan vara förebyggande rehabilitering, verksamhet som upprätthåller funktionsförmågan i hemmet eller verksamhet som stöder boende på serviceboende.
- **Makans/makens rätt till rehabilitering:** Syftet med en gemensam rehabiliteringsperiod är att försöka förbättra effekten av frontveteranernas rehabilitering och påverka hur veteraner klarar sig i hemmet, bland annat genom att stödja den vårdande makans/makens välbefinnande.
- **Tjänster som stöder frontveteranernas boende i hemmen:** Tjänsterna beviljas på basis av en bedömning av tjänstebehovet och veteranernas inkomster påverkar inte tjänsterna. De vanligaste tjänsterna som veteraner behöver är: städning, måltidstjänster, badhjälp, klädvård, hjälp att uträtta ärenden, hemsjukvård, fotvård och små ändringsarbeten i hemmet såsom avlägsnande av trösklar, installation av stödräcken, ramper till ingången samt gårdsarbeten, social interaktion och stödd rehabilitering i hemmet.
- **Frontunderstöd till utländska frivilliga frontmän:** Frontunderstöd kan på ansökan beviljas en utländsk person som har tjänstgjort som frivillig frontman i Finlands krig 1939–1945 och är fast bosatt i svåra ekonomiska omständigheter i Estland eller någon annanstans på det tidigare Sovjetunionens område, eller är fast bosatt i Finland.

Bidrag från veteranorganisationer

Veteranerna och deras makor/makar eller änkor/änklingar kan anhålla om bidrag via veteranorganisationerna. Dessa kan delas ut från medel som beviljats av stiftelser och från veteraninsamlingens insamlade medel. Bidraget är främst avsett för veteraner och krigsinvalida med låga inkomster som innehar fronttecken.

Makor/makar och änkor/änklingar till veteraner kan också få bidrag. Bidrag kan beviljas om de månatliga bruttointkomsterna underskrider 1 500 euro. Bidrag beviljas för självriskandelen i läkemedel och vårdkostnader, hjälpmedel och ändringsarbeten som stöder boende i hemmet. Bidragsbeloppet uppgår till i genomsnitt 100–800 euro, beroende på kostnaderna. Under 2022 beviljades dessa bidrag till omkring 1 000 personer och cirka en halv miljon euro användes för bidragen.

Arbete på hemmafronten och arbete utfört av kvinnor i krigsområdet

Medan männen befann sig vid fronten tvingades kvinnorna att ta ett stort ansvar för otaliga uppgifter som i fredstid sköttes av männen, bl.a. inom industrin, i jordbruksarbeten och trafiken, samtidigt som de tog hand om allt praktiskt arbete i hemmen. De evakuerade och krigsänkorna hade det särskilt svårt.

Enligt lagen om allmän arbetsplikt under krigstid, som stadfästes 1939, var varje 18–59-årig finländare skyldig att "utföra arbete, som direkte eller indirekte åsyftar att gagna försvaret". Arbetsplikten gällde hundratusentals finländare och enligt uppskattningar var åtminstone 140 000 av dem kvinnor.

Många kvinnoorganisationer som fokuserade på försvar och socialt arbete deltog i arbetet på hemmafronten och i krigsområdena. Dessa organisationer var bl.a. Lotta Svärd-organisationen, Marthaförbundet, Mannerheims barnskyddsförbund, Rädda Barnen, Frälsningsarmén, de gränsregionala föreningarna, Finlands Röda Kors, Samfundet Folkhälsan i Finland och Soldathemsförbundet.

Kvinnornas arbetsberedskapsförbund deltog för sin del i organiseringen av samarbetet mellan organisationerna.

Föreningen Lotta Svärd blev i slutet av 1920-talet en del av mobiliseringssystemet, dvs. en del av Finlands officiella försvarssystem. Omkring 95 000 lottor var i slutet av fortsättningskriget utsända på lottakommendering. Totalt hade organisationen 240 000 medlemmar under kriget, av vilka 50 000 var smålottor. Också inom andra organisationer fanns totalt tiotusentals medlemmar som utförde olika arbetsuppgifter under kriget.

De personer som under 1939–1945 års krig deltog i krigsinsatser på hemmafronten har inte haft rätt till frontbeteckningarna för krigsveteraner. Fronttjänsttecknet tilldelades de lottor som var utsända på kommendering i krigsområden, samt även bl.a. de sjukskötare och soldathemssystrar som arbetade där. Enligt uppskattningar saknade till exempel över hälften av lottorna fronttjänsttecken, eftersom det tilldelades lottor som tjänstgjorde i krigsområdet, medan bl.a. lottor som utförde luftövervakning utanför krigsområdet inte hade rätt till tecknet.

Vårdstiftelsen för Finlands kvinnor (nuv. Lotta Svärd Stiftelsen) har för sin del strävat efter att genom sin egen bidrags- och stödverksamhet kompensera de personer som inte har rätt till fronttjänsttecken och intressebevakning. Kvinnor som tjänstgjort i Lottaorganisationen, lottor och smålottor, har haft möjlighet att ansöka om rehabilitering och ekonomiskt bidrag från Lotta Svärd Stiftelsen. Lotta Svärd Stiftelsen har under 2000-talet rehabiliterat och hjälpt lottor och smålottor med omkring 60 miljoner euro.

Stöd från Lotta Svärd Stiftelsen kan på ansökan beviljas lottor varje år och smålottor vartannat kalenderår. Rehabilitering beviljas efter prövning som rehabilitering på vårdinrättning eller som öppen Virike-rehabilitering. Lottor med små inkomster, vilkas beskattningsbara inkomst understiger 23 000 euro per år, kan anhålla om ekonomiskt bidrag för personlig hälsovård och sjukkostnader från Lotta Svärd Stiftelsen. Bidragssumman varierar mellan 500–750 euro beroende på den sökandes inkomstnivå, ålder, och om den sökande har arbetat som lotta eller smålotta.

Stöd- och omsorgsarbetet för veteranerna fortsätter

De olika scenarierna för hur organisationernas stöd- och omsorgsarbete ska fortsätta varierar rätt mycket. Social- och hälsovårdsministeriets rapport *Från vård av veteraner till vård av traditioner* som publicerades 2019 presenterar tre olika perspektiv på verksamheten:

- Om man granskar organisationernas framtid utifrån deras verksamhet, torde den rimliga och ändamålsenliga riksomfattande veteranverksamheten fortsätta till 2025. Veteranorganisationernas lokala verksamhet bygger på stödmedlemmarnas aktivitet. Om stödmedlemmarna är barn och närstående till veteranerna, upphör den lokala verksamheten snabbare då aktörerna tröttnar. Om den lokala verksamheten bygger på ett starkt samarbete med aktörer som främjar minnet av våra krig och utför traditionsarbete, till exempel reservistorganisationer, kan verksamheten fortsätta under många år framöver.

- I en granskning av antalet veteraner med fronttecken sträcker sig verksamheten till början av 2030-talet, då även de sista veteranerna har lämnat oss. Då upphör det egentliga stöd- och omsorgsarbetet för veteranerna.
- Om man granskar frågan utifrån organisationernas nuvarande medlemmar, kan stöd- och omsorgsarbetet för veteranernas makor/makar och änkor/änklingar sträcka sig till 2060-talet (den yngsta maken till en veteran som organisationerna känner till är född i början av 1960-talet).

Under de 3–4 senaste åren har veteranorganisationernas lokal- och distriktsföreningar fattat beslut om att avveckla sin verksamhet och överföra ansvaret för stöd- och omsorgsarbetet, liksom arbetet för att värna om veteranernas traditioner, till Traditionsförbundet Eklövet. Detta bedöms ske före utgången av 2025.

3.2 Arbetet för att värna om veteranernas traditioner

Veteranorganisationerna har redan i omkring tjugo år förberett sig på att gradvis omforma verksamheten i riktning mot traditionstiden och traditionsarbete. Med hjälp av frivilligkrafter har veterankretsarna hela tiden utfört traditionsarbete vid sidan av stödarbetet. Traditionsarbetet har varit en del av veteranarbetet alltsedan kriget 1939–1945.

Under de första årtiondena var veteranarbetet mycket konkret och minnesmärken och minnesdagar spelade en stor roll. De första omfattande projekten för arkivering och insamling av uppgifter genomfördes på 1970-talet och i slutet av 1980-talet flyttades fokus på att överföra traditionerna till kommande generationer.

Behovet att förnya innehållet i traditionsarbetet och säkerställa kontinuiteten i det fastställdes i början av 2000-talet. De riksomfattande veteranförbunden inom Delegationen för Finlands veteranförbund, Sotainvalidien Veljesliitto - Krigsinvalidernas Brödraförbund ry, Finlands Krigsveteranförbund rf, Rintamaveteraaniliitto - Frontveteranernas förbund ry och Frontkvinnornas förbund rf, beslutade 2003 att grunda en ny gemensam aktör, Traditionsförbundet Eklövet, för att vårda och värna om traditionerna från 1939–1945 års krig i Finland och veteranerna från dem.

Figur 3. Ässä-tie, Suokumaalta Säiniölle ja Petroskoin tieltä Karhumäkeen, Yhteiskirjapaino Oy, Helsingfors 1964, s. 50.

Avtäckningen av Ässä-regementets hjältestaty i Alli Tryggs park blev en minnesvärd fest som följdes av en publik på omkring tjugotusen personer.

Detta exempel från traditionsarbetets begynnelseår som visar avtäckningen av Ässä-regementets minnesmärke 1940 ger tillsammans med det tal som hölls när grundandet av Traditionsförbundet Eklövet offentliggjordes den 24 april 2003 i Helsingfors en god beskrivning av traditionsarbetets utveckling från 1940-talet till 2000-talet.

Ordförande för Delegationen för Finlands veteranförbund Aarno Lampi beskrev i sitt tal från 2003 traditionsförbundets uppgift på följande sätt:

”Att sammanställa och överföra veteranernas traditioner är en enorm, riksomfattande medborgaruppgift. Traditionsarbete i anknytning till våra krig och återuppbyggnaden utförs redan på bred front. Inte bara i veteranförbunden och i veteranernas hem, utan också i otaliga försvars- och övriga medborgarorganisationer samt läroinrättningar. De har alla utfört ett gott arbete med synliga resultat.

Men det räcker inte att vi lämnar efter oss tecken från vår tid med veteranerna, såsom tusentals statyer, minnesstenar och minnestavlor, namn på vägar och parker, terrängkonstruktioner, tusentals flaggor, tiotusentals fanor och många andra slags minnesföremål, men även sånger och andra kompositioner, litteratur, bildkonst, filmer, scenkonst, museer, samlingar och traditionsrum, märkes- och helgdagar, digitala inspelningar osv.

Det räcker inte med att hålla dem i skick. Vi måste agera så och försäkra oss om att det även efter oss alltid finns de som värnar om dessa minnen och framför allt håller minnena vid liv på olika sätt – de minnen som har gett upphov till minnesmärkena i vår tid, så att de alltid talar det språk vi vill och förmedlar vårt budskap på ett effektivt sätt.

Traditionsförbundet Eklövet rf

I år är det 20 år sedan Traditionsförbundet Eklövet inledde sin verksamhet. Traditionsförbundets syfte, mål och verksamhetsidé beskrivs idag på följande sätt:

”Traditionsförbundet Eklövets syfte är att främja den nationella sammanhållningen, upprätthålla försvarsviljan, värna om kulturarvet efter Eklövsgenerationen och fortsätta arbetet med att stödja veteranerna. Målet är att vara en nationellt, regionalt och lokalt välkänd och erkänd aktör för arbetet för att stödja veteranerna och värna om deras traditioner. Traditionsförbundet planerar och leder det riksomfattande och regionala arbetet för att värna om veteranernas traditioner och bedriver en omfattande kommunikation, med huvudbudskapet ”vi uppnår framgång och klarar oss tillsammans”.

Traditionsförbundet deltar i registrering av, forskning i och publicering av krigsgenerationens kulturarv. Under övergångstiden ansvarar förbundet för intressebevaknings- och stödarbetet till förmån för veteranerna och deras makor/makar och änkor/änklingar.

Traditionsförbundets verksamhetsidé är att sammanföra organisationer som är intresserade, villiga och har möjlighet att delta i det traditionsarbete som främjar förbundets syfte. Sådana organisationer passar till följd av karaktären hos och kvaliteten i sitt arbete som medlemmar i traditionsförbundet. Medlemmarna verkställer de mål som nämns i förbundets stadga och tar sig an traditionsuppgifter enligt överenskommelse.”

Medlemmarna i traditionsförbundet består av riksomfattande organisationer och samfund samt regionala traditionsföreningar för veteraner och deras lokala traditionskommittéer.

I början av 2023 hörde 23 ordinarie medlemmar till förbundet: Sotainvalidien Veljesliitto - Krigsinvalidernas Brödraförbund ry, Finlands Krigsveteranförbund rf, Rintamaveteraaniliitto - Frontveteranernas förbund ry, Kaatuneitten Omaisten Liitto ry, Kadettikunta ry,

Maanpuolustuskieltojen liitto ry, Reserviläisliitto - Reservistförbundet ry, Rintamaveteraaniliiton kannatus- ja perinnesäätiö, Sotainvalidien Perinnejärjestö ry, Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry, Sotaveteraanien tuki- ja perinnesäätiö - Krigsveteranernas stöd- och traditionsstiftelse sr, Soldatgossarnas Traditionsförbund rf, Sotilaskotiliitto - Soldathemsförbundet ry, Skyddskårstraditioner rf, Finlands Hembygdsförbund rf, Suomen Lottaperinneliitto - Lottatraditionsförbundet i Finland ry, Suomen-poikien perinneyhdistys ry, Finlands Fredsbevararförbund rf, Suomen Reserviupseeriliitto - Finlands Reservofficersförbund ry, Frihetskrigets Traditionsförbund rf, Veteraanivastuu ry, Karjalan Liitto ry och Veljesapu-Perinneyhdistys ry.

Årsbudgeten för Traditionsförbundet Eklövet uppgår till cirka 500 000 euro. Finansieringen består av medlemsavgifter, projektfinansiering från stiftelser och undervisnings- och kulturministeriets årliga allmänna understöd 63 000 euro. Social- och hälsovårdsministeriets stöd till Traditionsförbundet Eklövet uppgår till cirka 160 000 euro, vilket nästan helt riktar till intressebevaknings- och stödarbete (hyreskostnader för veteranorganisationernas lokaler).

Verksamhetsformerna för Traditionsförbundet Eklövet är att ordna evenemang och minnesdagar som upprätthåller veteranernas traditioner, att lyfta fram symbolerna som anknyter till veteranerna samt att värna om minnesmärkena.

Traditionsförbundet har varje år ordnat krigshistoriska resor till Karelska näset för studerande och lärare, ifjol gick resorna till Iломants och Hangö. Traditionsförbundet ordnar också årligen ett seminarium om veteranernas traditioner.

Förbundet ansvarar också för utdelningen och genomförandet av det nationella veteranpriset. Syftet med priset är att uppmärksamma personer eller samfund som utmärkt sig genom veteranarbete eller arbete för att värna om veteranernas traditioner. Traditionsförbundet delar dessutom ut skylten Veteraaniperinteens vaalija (Värnare av veteranernas traditioner) som en utmärkelse till objekt som värnar om veteranernas traditioner på ett värdigt och exemplariskt sätt och som är tänkt att vara ett slags auktorisering av traditionsarbete. De första skyltarna överlämnades 2010 till Krigsmuseet och nationalarkivet och fram till 2022 har 24 skyltar överräckts.

Traditionsförbundets verksamhet omfattar arrangemangen inför evenemangen på Nationella veterandagen och hedersbesöken i samband med nationella märkesdagar samt vård av minnesmärken och traditionslokaler. I traditionsarbetet ingår också digitala publikationer och inspelningar. Traditionsförbundet har understött projekt för digitalt material såsom Sotasampo och Sotamuistosampo. Den 6 december 2022 lanserade förbundet en traditionsportal på webben (sotiemmeperinne.fi) med målet att portalen ska utvecklas till en heltäckande webbtjänst för veterantraditioner.

Veteranorganisationerna och Traditionsförbundet Eklövet har under de senaste åren uppmuntrat regionerna att bilda regionala traditionsföreningar för veteraner eller juridiskt lättare lokala traditionskommittéer. Dessa fungerar som samarbetsparter till Traditionsförbundet Eklövet och bildar ett nätverk av regionala traditionsföreningar.

Utgångspunkten för planeringen av traditionsförbundets regionala verksamhet är traditionsarbetets öppenhet, en s.k. organisatorisk neutralitet som omfattar alla bakgrundsgrupper. Regionala traditionsföreningar och lokala kommittéer har bildats i samarbete med lokala och regionala medlemsföreningar för de riksomfattande organisationer som hör till Traditionsförbundet Eklövet. För tillfället finns det 16 regionala traditionsföreningar. Enligt uppskattningar kommer antalet före utgången av 2024 att stiga till 25 och verksamheten vara riksomfattande. De regionala traditionsföreningarna bygger ofta på de regionala veteranorganisationer som upplösts.

Fokus i arbetet för att värna om veteranernas traditioner ligger just på regional och lokal verksamhet. Under årens lopp har det runtom i landet skapats olika slags ortsspecifika verksamhetssätt och kutymer samt samarbetsmodeller. Gemensamt för den regionala och den lokala verksamheten i anslutning till arbetet för att värna om veteranernas traditioner är att det ofta finns många deltagande aktörer. I allmänhet är det 1–2 aktörer som bär huvudansvaret och i verksamheten medverkar veteranföreningar och traditionsföreningar för veteraner, hembygdsföreningar, övriga medborgar- och försvarsorganisationer, ungdomsorganisationer, församlingar och kommuner samt företag. Också Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet deltar i både den regionala och den lokala verksamheten.

Övriga aktörer inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner

Vid sidan av Traditionsförbundet Eklövet består de huvudsakliga övriga aktörerna inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner just nu av kommuner och församlingar, försvars- och reservistorganisationer samt ett stort antal organisationer och stiftelser. Museer och arkiv ansvarar för sin del för bevarandet av veteranernas traditioner. Staten deltar i ordnandet och finansieringen av Nationella veterandagen och nationella märkesår. Undervisnings- och kulturministeriet beviljar årligen ett statsbidrag om cirka 60 000 euro till arbetet för att värna om veteranernas traditioner.

Kommunerna tar hand om de lokala arrangemangen för nationella märkes- och helgdagar.

Statsrådets kansli ansvarar för utarbetandet av anvisningar inför nationella märkesår eller temaår. För de viktigaste märkesåren tillsätts en kommitté. Av de officiella nationella helgdagarna är det Nationella veterandagen (27 april) och självständighetsdagen (6

december) som är viktigast för veteranernas traditioner. Andra minnesdagar och märkesdagar inom veteranernas traditioner, där man minns traditionerna eller de utgör en del av märkesdagen eller festligheten inkluderar följande: minnesdagen med anledning av vinterkrigets slut (13 mars), de stupades dag (tredje söndagen i maj), försvarets fanfest (4 juni), krigsinvalidernas dag (18 augusti), dagen för fortsättningskrigets slut (4 september), dagen då vinterkriget bröt ut (30 november), julafton (24 december) (hedersvakter, ljus) och vårens och höstens studentdimissioner i skolorna.

Nationella veterandagens huvudfest ordnas som ett samarbete mellan en utsedd stad, en av försvarsministeriet tillsatt kommitté samt Rundradion. Kommunerna ordnar de övriga evenemangen under Nationella veterandagen. Staden som ordnar huvudfesten har möjlighet att anhålla om bidrag från social- och hälsovårdsministeriet för att genomföra huvudfesten.

Utbildningsstyrelsen producerar material och anvisningar för skolor och läroinrättningar, bland annat om Nationella veterandagen.

Kommunerna och församlingarna har i flera årtionden samarbetat med de lokala veteran- och försvarsorganisationerna, som arrangerar och stöder orternas egna minnes- och festevenemang. De stöder också föreningsverksamhet genom att till exempel tillhandahålla lokaler för traditionsarbete, verksamhet och evenemang. I kommunerna är det utbildningsväsendet som lokalt styr till exempel hur skolorna firar fester eller traditionsevenemang. Församlingarna förvaltar hjältegravarna.

Försvars- och reservistorganisationerna tar ofta hand om den praktiska verksamheten på lokal nivå, såsom hedersvakter, insamlingsverksamhet och deltagande i stödverksamheten för veteraner, till exempel arbetshjälp. I vissa områden deltar också exempelvis Lions Club i bland annat välgörenhetsevenemang, där man samlar in medel för veteranerna.

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry har en egen, viktig uppgift inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner genom att de bevarar minnet av dem som stupade i 1939–1945 års krig eller dog i krigsfångenskap utanför Finlands gränser.

Dessutom finns Kaatuneitten Omaisten Liitto ry, som hedrar minnet av dem som stupade eller förlorade livet i krigsförhållanden i 1939–1945 års krig samt arbetar för de stupades anhörigas väl, krigsänkorna och de barn som förlorat en eller båda föräldrarna.

Lotta Svärd Stiftelsen tar hand om rehabiliterings- och understödsverksamheten för lottor och smålotter, stöder det frivilliga försvarsarbetet med fokus på en trygg vardag. Lotta Svärd Stiftelsen utför traditionsarbete genom att exempelvis driva Lottamuseet.

Dessutom finns det tiotals stiftelser och föreningar av olika storlek för traditions- och forskningsarbete, försvars- och veteranarbete samt arbete för att värna om veteranernas traditioner, som utför ett värdefullt traditionsarbete och finansierar stödverksamhet för veteraner.

3.3 Museer, historiska objekt och minnesmärken, arkiv och Centret för krig och fred Muisti – ur ett veterantraditionsperspektiv

De finländska museerna

Finland har ett mångsidigt museifält. Över 300 museer i Finland drivs av professionella aktörer och flera hundra av icke-professionella aktörer. Finland uppskattas ha totalt omkring 700 museer.

Nationalgalleriet, Finlands nationalmuseum och Naturhistoriska centralmuseet LUOMUS är riksomfattande museer som för sin del leder museerna inom sin egen bransch. Dessutom finns det 32 museer med regionalt ansvar och 17 museer med riksansvar i Finland. I gruppen med lokala museer finns både museer som drivs av professionella aktörer och sådana som drivs av icke-professionella aktörer. I vårt land finns dessutom hundratals lokalmuseer och samlingar som främst förvaltas av föreningar och kommuner och som huvudsakligen är öppna på sommaren. Finska staten stöder i enlighet med museilagen de kommunala museernas samt stiftelsernas och föreningarnas verksamhet.

Museer med riksansvar

Museerna med riksansvar är riksomfattande experter inom sitt eget specialområde.

I Finland finns för närvarande 17 museer med riksansvar, vilkas uppgift är bedriva riksomfattande museiverksamhet inom sitt specialområde, utveckla och främja kulturarvsarbetet och museernas samarbete inom sitt specialområde, fungera som riksomfattande expert på kulturarvet inom sitt specialområde, upprätthålla och främja internationella kontakter inom sitt specialområde, främja lagringen av och den digitala tillgängligheten till kulturarvet inom sitt specialområde.

Museer med riksansvar och deras verksamhetsfält:

1. Alvar Aalto-museet, Jyväskylä, Helsingfors, Alvar Aaltos arkitektur- och designarv
2. Designmuseet, Helsingfors, design
3. Forum Marinum, Åbo, sjöfart
4. Lusto – Finlands skogsmuseum, Punkaharju, skog, skogsbranschen och skogskultur
5. Mobilia bil- och vägmuseum, Kangasala, bil- och vägtrafik
6. Samemuseet Siida, Enare, samisk kultur
7. Finlands arkitekturmuseum, Helsingfors, finländsk arkitektur
8. Finlands flygmuseum, Vanda, luftfart
9. Finlands hantverksmuseum, Jyväskylä, hantverk
10. Finlands glasmuseum, Riihimäki, glastillverkning, glasindustrin och glaskonstens historia
11. Finlands jordbruksmuseum Sarka, Loimaa, jordbruk
12. Finlands Järnvägmuseum, Hyvinge, järnvägshistoria
13. Finlands idrottsmuseum, Helsingfors, idrotts- och motionskultur
14. Finlands fotografiska museum, Helsingfors, fotografikonst och fotografikultur
15. Teatermuseet, Helsingfors, scenkonst
16. Tekniska museet, Helsingfors, teknikbranschen, kompetens och innovationer inom finländsk industri och teknikbranschen
17. Arbetarmuseet Werstas, Tammerfors, arbetsliv och socialhistoria

För närvarande finns det inget museum i Finland med ansvar för specialområdena krigshistoria, veteranernas traditioner, krigsgenerationen 1939–1945 och återuppbyggnaden eller frågor om krig och fred.

Traditionsförbundet Eklövet har på sin webbplats listat följande museer som krigshistoriska museer:

- Forum Marinum
- Luftvärnsmuseet
- Infanterimuseet
- Mellersta Finlands flygmuseum
- Mobilia
- Museo Militaria (artilleri-, pionjär- och signalmuseet)
- Stridsvagnsmuseet i Parola
- Sallas museum för krig och återuppbyggnad
- Krigsmuseet

På Eklövets webbplats finns också uppgifter om nästan 80 museer eller objekt, som tillhandahåller material eller utställningar med krigsanknytning. Vid sidan av dessa finns det även andra historiska objekt, krigsminnesmärken och hjältebegravningsplatser med minnesmärken. Församlingarna, Traditionsförbundet Eklövet, riksarkivet, olika organisationer, föreningar och stiftelser samt privatpersoner förvaltar uppgifterna om dessa.

Underhållet av minnesmärkena och gravarna på hjältebegravningsplatserna hör till församlingarna. I Finland finns totalt cirka 630 hjältebegravningsplatser. Dessutom har stupade begravts på sju olika fältbegravningsplatser som ligger på de avträdde områdena. Utanför Finland finns det åtta minnesmärken över dem som dog i lägren för krigsfångar.

Det är i allmänhet ortens kommun, en lokal organisation eller frivilliga som ansvarar för och är aktiva kring underhållet och vården av de minnesmärken och historiska objekt som inte hör till hjältebegravningsplatserna. Stiftelserna för traditions- och forskningsarbete, försvars- och veteranarbete samt arbete för att värna om veteranernas traditioner stöder ekonomiskt restaureringen och underhållet av både hjältebegravningsplatser och andra minnesmärken. En av de största aktörerna och finansiärerna är Kaatuneiden muistosäätiö.

Riksarkivet och övriga arkiv

Riksarkivets främsta uppgift är att främja digital tillgänglighet till de material som arkivet förvaltar.

Största delen av det kulturarv i dokumentform som härstammar från Finlands krig 1939–1945 lagras i riksarkivets samlingar. Dokument som är avsedda för undervisning och forskning inkluderar kartotek över stamkort, material från flera olika personkartotek, dagordrar, kommandoavdelningens byrå för utmärkelseecken och byrån för vinterkrigets utmärkelseecken och minnesmedaljer samt Jahvetin kirjelaatikko (populärt radioprogram under kriget, 1940–1945, lyssnarbrev och Jahvets svar). Materialet i riksarkivet omfattar totalt omkring 400 hyllmeter. Detta material har inte digitaliserats och det är delvis i dåligt skick.

Riksarkivet ansvarar för den långvariga lagringen av de digitala och analoga material som arkivet förvaltar.

Den mest betydande bland de digitala tjänsterna är webbtjänsten Sotasampo som samlar information om vinter- och fortsättningskriget samt Lapplandskriget 1939–1945. Den första versionen av tjänsten lanserades 2015 och en ny version som kompletterats med uppgifter om hjältebegravningsplatser kom i november 2017. Under 2018 fogas också uppgifter om krigsfångar till tjänsten, till den del de kan utnyttjas fritt. Uppgifter kan sökas enligt vyer för krigshändelser, personer, truppförband, platser, stupade, artiklar i tidningen Kansa taisteli, fotografier och bilder på hjältebegravningsplatser. Varje vy har länkats till relevant material och information.

I Finska litteratursällskapets arkiv finns dessutom många materialsamlingar med krigsveteraners traditioner och minnesinformation, och alla insamlade biografier från 1980–2000-talen innehåller också veteraners minnen. Finska Litteratursällskapet deltar regelbundet i forskning kring veterangenerationen från Finlands krig 1939–1945. Även Rundradion och flera hembygdsarkiv har lagrat material som gäller veteranernas traditioner.

Centret för krig och fred Muisti

Centret för krig och fred Muisti är en ny aktör som drivs av stiftelsen Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö sr och S:t Michels stad, som tillsammans äger det allmännyttiga Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy som ansvarar för informationscentrets verksamhet.

Muisti är ett informationscenter som behandlar fenomenet krig ur individens och samhällets perspektiv. Muisti finns i S:t Michel och öppnades den 4 juni 2021.

Verksamheten fokuserar på interaktiva utställningar som utnyttjar digitala lösningar, vetenskapsfostran samt tematiska evenemang och minnesdagar.

De interaktiva utställningarna som utnyttjar digitala lösningar på Centret för krig och fred Muisti bygger på insikten om upplevelser som utgångspunkt för lärande och förståelse av budskapet. Omfattande vetenskaplig kunskap, pedagogiska perspektiv samt förståelse för möjligheterna med utställningsmedier ligger till grund för utställningsverksamheten.

I planen för grundandet av Muisti ingick inrättandet av e-tjänsten Memoriaali för insamling av privatpersoners och små föreningars material om kriget. Tjänstens demoversion lanserades i slutet av 2022.

Muisti och riksarkivet samarbetar kring användningen av materialet.

4 Arbetsgruppens förslag och rekommendationer

På basis av de insamlade observationerna utarbetade arbetsgruppen förslag om statens och övriga aktörers roller i arbetet för att värna om veteranernas traditioner samt ett förslag om statens deltagande i finansieringen av traditionsarbetet.

Förslagen och rekommendationerna har utarbetats utifrån de teman som framkommit och upplevts som viktiga under arbetsgruppens möten, under seminariet i november 2022, under mötena med intressentgrupper och experter och i svaren via responskanalen Din åsikt. Vid planeringen av genomförandet måste man separat beakta de resurser som krävs.

Genomförandet av arbetsgruppens förslag garanterar att arbetet för att värna om veteranernas traditioner erkänns som en betydande nationell uppgift. Detta är viktigt ur både försvarets och kulturarvets perspektiv.

4.1 Centrala utgångspunkter för arbetsgruppens arbete

Veteranernas traditioner och arbetet för att värna om dem är en integrerad del av försvaret och kulturarvet. Att främja och värna om traditionsarbetet hör på så sätt till en stor grupp aktörer och flera organisationer, föreningar, stiftelser, kommuner och församlingar samt till staten.

- Under de kommande tio åren, när vi övergår från intressebevaknings- och stödarbete för veteranerna till traditionsarbete, ska det finnas en kontinuerlig och regelbunden interaktion mellan de aktörer som främjar arbetet för att värna om veteranernas traditioner och staten ska delta i styrningen av arbetet för att värna om veteranernas traditioner.
- Arbetet för att värna om veteranernas traditioner är ett samarbete där otaliga nätverk, organisationer och frivilliga deltar. Traditionsförbundet Eklövet har arbetat för att värna om veteranernas traditioner tillsammans

med veteranorganisationerna och övriga riksomfattande organisationer under tjugo års tid och har påbörjat utvecklingen av regional verksamhet. Allteftersom veteranorganisationerna avslutar sin verksamhet överför de genomförandet av intressebevaknings- och stödarbetet till Traditionsförbundet Eklövet. Traditionsförbundet är ett naturligt val som riksomfattande ansvarig aktör för främjandet av veteranernas arv. Denna uppgift förutsätter att Traditionsförbundet Eklövets verksamhetsplan och målsättningar specificeras.

- En av de viktigaste utgångspunkterna för främjandet och bevarandet av veterantraditionerna är ett så brett samarbetsnätverk som möjligt samt en stark och aktiv roll för civilsamhället och frivilligarbetet. För att säkerställa kontinuiteten är kommunerna och församlingarna viktiga samarbetsaktörer.

Veterantraditionen är en del av den finländska traditionen med märkes- och helgdagar. Vi behöver säkerställa att detta bevaras.

- I självständighetsdagens traditioner har veterantraditionen en särskild ställning. För den breda allmänheten finns det en naturlig koppling mellan veterantraditionen och firandet av självständighetsdagen.
- Veterandagens värde och betydelse är allmänt erkända. En förnyelse av veterandagen har diskuterats och föreslagits i flera omgångar.
- När det gäller försvarets fanfest är det försvarsmaktens uppgift att bedöma på vilket sätt veteranernas traditioner ska ingå i helgdagen under de kommande årtiondena och om detta behöver förnyas.
- Övriga märkes-, minnes eller helgdagar, där veteranernas traditioner ingår i åminnelsen, når inte ut till en lika stor publik. Dagarna firas på olika sätt på olika orter och det finns lokalt etablerade traditioner. Många aktörer deltar aktivt i ordnande av evenemangen. Därför har dessa märkesdagar en stor betydelse för bevarandet av veteranernas traditioner. Dessa dagar inkluderar minnesdagen med anledning av vinterkrigets slut (13 mars), de stupades dag (tredje söndagen i maj), krigsinvalidernas dag (18 augusti), dagen för fortsättningskrigets slut (4 september), dagen då vinterkriget bröt ut (30 november), julafton (24 december) (hedersvakter, ljus) och vårens och höstens studentdimissioner i skolorna.

Skolorna har väsentlig betydelse för det framtida bevarandet av veteranernas traditioner.

- Hur veteranernas traditioner i framtiden ska bevaras och vårdas utgår sist och slutligen ändå från tanken att varje generation skapar sitt eget sätt att vårda veteranernas traditioner och att de tidigare generationerna inte kan avgöra detta för dem. Det är ändå de tidigare generationernas uppgift att möjliggöra skapandet av nya sätt. Via skolorna når man ut till nästan alla finländare.
- Det är viktigt att i historieundervisningen ta upp hur veteranernas traditioner och krigsgenerationens upplevelser under 1939–1945 har påverkat den finländska identiteten. Betydelsen av veteranernas traditioner och arvet efter krigsgenerationen från 1939–1945 års krig för det finländska samhället ingår i läroplanen för den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9 under innehållsområdet "De stora krigen". Undervisningsstyrelsen och FLHS rf (Förbundet för lärarna i historia och samhällslära) har sammanställt material med anknytning till detta för skolorna.
- Hur läroplanen genomförs i praktiken och i vilken utsträckning veteranernas traditioner ingår i undervisningen varierar enligt kommun och skola.
- Skolornas traditioner och sätt att komma ihåg och fira märkes-, minnes- och helgdagar spelar en viktig roll för hur betydelsefulla de här dagarna upplevs vara och via skolorna återspeglas detta också på samhället i stort. Skolornas traditioner ökar den allmänna förståelsen för bakgrunden till och historien bakom firandet av olika märkesdagar och sammankopplar dem i bästa fall med nutiden.

Arbetet för att värna om veteranernas traditioner har en stark koppling till regional och lokal verksamhet och det kan genomföras på många olika sätt och med olika lokala och regionala tyngdpunkter.

- Det bildande av organisationer för regionalt traditionsarbete som påbörjats av Traditionsförbundet Eklövet utgör en god grund för att organisera det regionala arbetet för att värna om veteranernas traditioner (orter, kretsar och landskap). Enligt uppskattningar kommer genomförandet av traditionsarbetet att överföras från veteranorganisationerna till Traditionsförbundet Eklövet före utgången av 2025.
- För att samordna det riksomfattande och lokala arbetet för att värna om veteranernas traditioner, dela arbetssätt och praxis samt genomföra

regelbundna, gemensamma projekt behövs styrning och samordning samt offentlig basfinansiering.

- En stor del av arbetet för att värna om veteranernas traditioner kommer även i framtiden att utföras av frivilliga, organisationer och föreningar. Det är viktigt att stödja och uppmuntra regionernas aktiva aktörer och frivilligarbetet.
- Det regionala och lokala arbetet för att värna om veteranernas traditioner får inte göras alltför administrativt, så att så många som möjligt också i framtiden upplever veterantraditionerna som sin sak och att arbetet för att värna om veteranernas traditioner kan nå ut till nya aktörer. Det finns många inkörsportar till veteranernas traditioner och denna mångsidighet i traditionen är en styrka.

Det finns gott om material, arkiv, undersökningar, utredningar, samlingar, museer och besöksmål samt historiska objekt och minnesmärken med anknytning till veteranernas traditioner, men de är fortfarande väldigt svåra att hitta och utspridda.

- Allt detta aktörssamarbete för att göra informationen om veteranernas traditioner och objekten lättare att hitta, tillgå, sammankoppla och använda säkerställer att veteranernas traditioner bevaras som en del av det finländska kulturarvet.
- Utan finansiering från staten kommer detta samlingsarbete inte igång. Också underhållet kräver ständig finansiering.
- Digitaliseringen, de egna upplevelserna och delaktigheten spelar en nyckelroll vid genomförandet.

4.2 Arbetsgruppens förslag

1. Främjandet av veteranernas traditioner åläggs försvarsministeriet och dess förvaltningsområde

Arbetsgruppen föreslår att försvarsministeriet och dess förvaltningsområde genom lag åläggs uppgiften att styra och finansiera arbetet för att värna om veteranernas traditioner.

Hittills har inget ministerium eller förvaltningsområde ålagts uppgifter med anknytning till veteranernas traditioner.

Arbetsgruppen föreslår att försvarsministeriet i enlighet med sin uppgift årligen finansierar främjandet av arbetet för att värna om veteranernas traditioner med 900 000 euro. Försvarsministeriets finansiering riktas till Traditionsförbundet Eklövet som bär huvudansvaret för genomförandet av det riksomfattande arbetet för att värna om veteranernas traditioner, och till Centret för krig och fred Muisti, vilket tilldelas veteranernas traditioner, deras bevarande, överföring och delning som specialuppgift.

Arbetsgruppen föreslår att finansministeriet finansierar Traditionsförbundet Eklövet och Centret för krig och fred Muisti enligt följande:

Traditionsförbundet Eklövet, organisation med huvudansvar för det riksomfattande arbetet för att värna om veteranernas traditioner, årlig finansiering av den grundläggande verksamheten (650 000 euro)

- Riksomfattande huvudansvar för att utveckla, planera och genomföra arbetet för att värna om veteranernas arbete samt kommunikation och intressentgruppsarbete 350 000 euro.
- Genomförande av den regionala (lokala) verksamheten. Finansiering ämnad för regionalt arbete i sin helhet 300 000 euro.

Centret för krig och fred Muisti, arbete för att värna om veteranernas traditioner som riksomfattande specialuppgift (250 000 euro)

- Muistis utställnings- och programverksamhet 100 000 euro.
- Riksomfattande samarbete mellan lokala museer, krigshistoriska och historiska objekt samt utveckling och genomförande av samarbetet 150 000 euro.

- Den föreslagna finansieringen ska riktas till den föreslagna nya specialuppgiften för Muisti, veteranernas traditioner, och utgör därmed tilläggsfinansiering till den finansiering för vetenskapscentra som statens beviljat och möjligen beviljar under kommande år.

Arbetsgruppen föreslår att huvudkommittén för nationella veterandagen ändras till kommittén för arbetet för att värna om veteranernas traditioner.

- Fastställande av uppgifter och verksamhet för denna kommitté.
- I kommittén ska det finnas representanter för försvarsministeriet, försvarsmakten, undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, Traditionsförbundet Eklövet och Muisti samt en övergripande samling olika stiftelser, organisationer och aktörer som utför arbete för att värna om veteranernas traditioner i regionerna.
- Kommittén leder tillsammans med försvarsministeriet det riksomfattande arbetet för att värna om veteranernas traditioner, vilket genomförs av Traditionsförbundet Eklövet.
- Ordandet av veterandagen hör i fortsättningen till denna kommitté för arbetet för att värna om veteranernas traditioner. Så länge den riksomfattande nationella veterandagen genomförs på samma eller ett liknande sätt som idag, där organisatören för huvudfesten är en stad, kvarstår praxis att staden kan ansöka om bidrag från social- och hälsovårdsministeriet för kostnader i anslutning till veterandagens huvudfest.
- Kommitténs uppgift är också att bevara och uppdatera traditionerna för de minnes-, märkes- och helgdagar som anknyter till veteranernas traditioner i samarbete med bland annat Traditionsförbundet Eklövet. Synligheten och genomförandet av veteranernas traditioner under minnes-, märkes- och helgdagar samt på evenemang förutsätter regelbunden modernisering.

Arbetsgruppen föreslår en förnyelse av Nationella veterandagen.

- Förnyelsen av veterandagen ingår i försvarsministeriets och Traditionsförbundet Eklövets uppdatering och granskning av traditionerna kring märkes-, minnes- och helgdagar. Förnyelsearbetet ska inledas redan

under 2023. Detta förslag och en 2016 gjord utredning om veterandagens förnyelse ligger till grunden för detta arbete.

Festtalare på den första Nationella veterandagen (27 april 1987) var akademiker Matti Kuusi. Angående veterandagen konstaterade han att en livskraftig märkesdag tydligt måste särskilja sig från mängden av märkesdagar. "Vad som blir av denna tradition beror på oss veteraner. Blir det bara så att vi stofiler i första raden en gång om året samlas för att lyssna på halvkändisars pladder?

Eller får veteranerna runtom i Finland ett livfullt evenemang, ett sådant som inte upprepar programmet för självständighetsdagen eller den 13 mars, men inte heller följer manuskriptet från den föregående veterandagen?

Källa: Markku Honkasalo, Sotiemme veteraanien päivä, 2007.

2. Stärkt ställning för Traditionsförbundet Eklövet som riksomfattande aktör inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner och samordnare av den regionala verksamheten

Arbetsgruppen föreslår att Traditionsförbundet Eklövet är den organisation som ansvarar för det riksomfattande arbetet för att värna om veteranernas traditioner och att försvarsministeriet finansierar denna verksamhet.

- Huvudansvaret för att genomföra det riksomfattande arbetet för att värna om veteranernas traditioner.
- Planering och utveckling av det riksomfattande arbetet för att värna om veteranernas traditioner i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, försvarsmakten och Centret för krig och fred Muisti, under ledning av försvarsministeriet.
- Utvidgning av samarbetsnätverket. Ett bredare samarbete med medborgarorganisationer och olika samhällsaktörer.
- Utveckling av innehållet i och genomförandet av minnesdagarna med anknytning till veterantraditionen.
- Utveckling av den regionala verksamheten. Uppbyggande av en tydlig regional verksamhet som lätt kan identifieras som en aktör inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner. Samarbete med skolorna som

särskilt fokusområde, så att det lokala och det riksomfattande perspektivet sammanförs.

- Utveckling och stöd av den regionala (lokala) frivilligverksamheten.
- Tydlig kommunikation i övergångsskedet (åren 2023–2033) om rollen för intressebevaknings- och stödarbetet samt arbetet för att värna om veteranernas traditioner.
- Så länge som Traditionsförbundet Eklövet genomför intressebevaknings- och stödarbete kvarstår social- och hälsovårdsministeriets nuvarande STEA-finansiering eller motsvarande finansiering. Den finansiering av den grundläggande verksamheten som här föreslås är avsedd för genomförandet av arbetet för att värna om veteranernas traditioner.

3. **Muisti – Centret för krig och fred får i uppgift att fastställa veteranernas traditioner**

Arbetsgruppen föreslår att veteranernas traditioner fastställs som specialuppgift för Centret för krig och fred Muisti och att försvarsministeriet finansierar denna verksamhet

- Veteranernas traditioner, deras bevarande, överföring och delning fastställs som ny specialuppgift för Muisti.
- Muisti ansvarar också på riksnivå för utvecklingen och genomförandet av samarbetet mellan de museer, krigshistoriska besöksmål och historiska objekt av olika storlek och på olika orter som anknyter till veteranernas traditioner.
- Samarbete med ett eventuellt museum med ansvar och i framtiden även uppbyggande av internationellt samarbete.
- Specialuppgiften gällande arbetet för att värna om veteranernas traditioner anknyter på ett naturligt sätt till Muistis verksamhetsidé och dess nuvarande verksamhet är en god utgångspunkt för denna specialuppgift.

4. **Undervisnings- och kulturministeriet fastställer arbetet för att värna om veteranernas traditioner som ett särskilt fokusområde för museer, vetenskapscenter och arkiv under de kommande tio åren**

Arbetsgruppen föreslår att undervisnings- och kulturministeriet fastställer arbetet för att värna om veteranernas traditioner som ett särskilt fokusområde för museer, arkiv och vetenskapscenter under de kommande tio åren, eftersom veteranernas traditioner, och mer omfattande, krigsgenerationens arv är en betydande del av det finländska kulturarvet.'

Arbetsgruppen föreslår att undervisnings- och kulturministeriet finansierar veteranernas traditioner och arbetet för att värna om dem med 200 000 euro årligen.

- Organisering av arbetet för att värna om veteranernas traditioner och behövlig projektifiering och finansiering vid undervisnings- och kulturministeriet.
- Särskilt fokus på digitalisering och virtualisering och beaktande av skolornas behov i fråga om detta.
- Beaktande av veteranernas traditioner i de pågående projekten för virtuella museer och XR-museicentraler (Extended reality).
- Säkerställande att material, information, arkiv och övrigt stoff med anknytning till veteranernas traditioner är tillgängliga, kan hittas och är lätta att använda i framtiden.
- Undervisnings- och kulturministeriet deltar tillsammans med försvarsministeriet i det arbete som utförs i den arbetsgrupp för veteranernas traditioner som ska grundas och riktar årligen, under de kommande tio åren, ett anslag till arbetet för att värna om veteranernas traditioner och genomför dessutom under 2025 ett projekt i skolorna, "Veterantradition 2025", som granskar vilken betydelse veteranernas traditioner och krigsgenerationen från 1939–1945 års krig har idag.

Arbetsgruppen föreslår att ett museum med ansvar för veteranernas traditioner utses.

- Fastställande av ett museum med särskilt ansvar för veteranernas traditioner. Museet är ett nytt ansvarsmuseum inom detta specialområde. För tillfället finns det 17 ansvarsmuseer inom övriga specialområden i Finland.

5. Undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen genomför tillsammans med Traditionsförbundet Eklövet och Muisti projektet Veterantradition 2025 i skolorna

Arbetsgruppen föreslår att undervisnings- och kulturministeriet tillsammans med övriga aktörer inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner genomför projektet Veterantradition 2025 och riktar ett anslag om totalt 300 000 euro till projektet under 2024–2025.

År 2025 är det 80 år sedan andra världskriget slutade och 100 år sedan åldersklassen 1925 föddes, den sista hela åldersklassen som inkallades till militärtjänst i kriget 1939–1945. Traditionsförbundet Eklövet har redan preliminära planer på att göra 2025 till ett riksomfattande märkesår för veteranernas traditioner.

- Projektet "Veterantradition 2025" som undersöker vilken betydelse veteranernas traditioner och krigsgenerationen från kriget 1939–1945 har idag.
- Målgruppen är årskurserna 7–9. Temaåret ska också till tillämpliga delar utvidgas till olika årskurser, inkl. gymnasier och andra läroanstalter på andra stadiet.
- Temaåret ska kopplas till nutiden. Just nu är det till exempel väldigt aktuellt med källkritikperspektivet eller på vilka olika sätt historieskrivningen och material kan tolkas.
- Temaåret ger skolorna möjlighet att dela, tillämpa och vidareutveckla sin undervisningspraxis. Ett gemensamt riksomfattande mål samlar och uppdaterar dessutom befintligt material och stoff med tanke på framtiden.
- Temaåret ökar förståelsen och medvetenheten om vilken betydelse denna krigsperiod har och vad som menas med veteranernas traditioner och krigsgenerationen, och hur dessa utgör en del av den finländska identiteten – fortfarande, efter 80 år.
- År 2025 övergår sannolikt arbetet för att värna om veteranernas traditioner till största delen från veteranorganisationerna till Traditionsförbundet Eklövet.

4.3 Arbetsgruppens rekommendationer

Vid sidan av sina förslag tog arbetsgruppen även fram rekommendationer.

Försvarsministeriet

Arbetsgruppen rekommenderar

- att man formellt avtalar om samarbetet mellan de statliga aktörerna som utför intressebevaknings- och stöd arbete för veteranerna och den föreslagna Kommittén för arbetet för att värna om veteranernas traditioner. (Försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och Statskontoret) Intressebevaknings- och stödarbete samt traditionsarbete utförs i stor utsträckning av samma organisationer.
- att försvarsministeriets förvaltningsområde åläggs den nya uppgiften veteranärenden, inte enbart främjande av veteranernas traditioner.

Stiftelserna

Arbetsgruppen rekommenderar

- att veterantraditions-, veteran- och försvarsstiftelserna och bland annat stiftelserna med anknytning till forskning och historia kring krigsperioden 1939–1945 tillsammans grundar en egen, separat fond för arbetet för att värna om veteranernas traditioner.
- att försvarsministeriet och Traditionsförbundet Eklövet tillsammans med stiftelserna går igenom stiftelsernas möjligheter att medverka i stödet till arbetet för att värna om veteranernas traditioner. I en del stiftelseförordnanden för veterantraditions-, veteran- och försvarsstiftelserna är exempelvis stiftelsens syfte begränsat till stödverksamhet, eller möjliggör inte på annat sätt stöd av traditionsarbetet,

Kommuner

Arbetsgruppen rekommenderar

- att man i kommunerna grundar en kommitté för veterantraditioner eller inkluderar veteranernas traditioner i de uppgifter som hör till delegationen för veteranärenden. Praxis för genomförande av arbetet för att värna om veteranernas traditioner varierar enligt kommun och kommunens roll i detta arbete varierar enligt ort. Det viktigaste är att alla kommuner antecknar sin egen roll och sina verksamhetsätt i främjandet av arbetet för att värna om veteranernas traditioner. I många kommuner finns en delegation för veteranärenden och det rekommenderas att man under de närmaste åren

överväger att inkludera veteranernas traditioner i delegationens uppgifter. Nuvarande uppgifter för delegationen för veteranärenden i kommuner är redan bland annat att främja firandet av nationella veterandagen och ta hand om övriga frågor med anknytning till uppskattningen för veteranerna.

Universitet och forskning / flera aktörer

Arbetsgruppen rekommenderar

- att arbetet för att värna om veteranernas traditioner och krigsgenerationens historia 1939–1945 inkluderas som ett ämne i lärarutbildningen. (Undervisnings- och kulturministeriet)
- att en gävoprofessur för arbetet för att värna om veteranernas traditioner inrättas. (Stiftelser, Privata sektorn)

Minnesmärken och arkiv / flera aktörer

Arbetsgruppen rekommenderar

- att Eklövs- och Lotta Svärd-tecknet fästs på gravarna eller minnesplaketterna för alla de personer som har rätt till dessa tecken. Dessa gravuppgifter lagras digitalt. Uppgifterna kopplas till en redan befintlig digital plattform, t.ex. Sotasampo eller vetenskapscentret Muistis digitala plattformar.
- att en separat utredning över minnesmärken och historiska objekt genomförs.
- att riksarkivets material om veterantraditioner digitaliseras som ett projekt för undervisnings- och kulturministeriet, som finansieras med det föreslagna årliga anslaget på 200 000 euro för arbetet för att värna om veteranernas traditioner. Materialet är för tillfället delvis i mycket dåligt skick.

Näringslivet, turism / flera aktörer

Arbetsgruppen rekommenderar

- att de krigshistoriska turistmålen identifieras som en del av utvecklingen av turismen. (Arbets- och näringsministeriet, utrikesministeriet)

Alla aktörer inom arbetet för att värna om veteranernas traditioner

Arbetsgruppen rekommenderar

- att alla som utför arbete för att värna om veteranernas traditioner modigt åtar sig att planera och genomföra nya slags praktiska tillämpningar och att man söker och prövar på olika sätt att i ännu högre grad samarbeta med företag och den privata sektorn.

5 Slutord

Utgångspunkten för arbetsgruppens förslag är att staten under detta år fattar beslut om sin roll i styrningen och finansieringen av att främja arbetet för att värna om veteranernas traditioner, så att den föreslagna finansieringen från staten är tillgänglig för aktörerna från och med 2024. Den föreslagna statliga finansieringen för främjandet av veteranernas traditioner för de kommande tio åren är totalt 11,3 miljoner euro.

Specificeringen, beredningen och planeringen av det praktiska genomförandet av arbetsgruppens förslag ska inledas våren 2023. Finansieringen ska fastställas för minst fem år.

Statens deltagande i främjandet, styrningen och finansieringen av arbetet för att värna om veteranernas traditioner är en viktig signal som erkänner betydelsen av detta arbete ur försvarets och kulturarvets perspektiv.

Arbetsgruppen vill tacka alla organisationer och privatpersoner för deras ytterst aktiva deltagande och många kontakter under utarbetandet av detta förslag.

6 Källor

Lotta Svärd Stiftelsens webbplats (lottasaatio.fi). Museiförbundets webbplats (museoliitto.fi).

Centret för krig och fred Muistis webbplats (muisti.org). Krigsveteranförbundets webbplats (sotaveteraani.fi).

Traditionsförbundet Eklövet rf:s webbplats (tammenlehva.fi). Generationer i krig, arkivverkets publikationer 5, 2008.

Från vård av veteraner till vård av traditioner. Utredning om verksamheten hos och framtiden för organisationer för veteraner från Finlands krig 1939–1945, social- och hälsovårdsministeriet 2019 (Statsrådets kanslis publikationer).

Kansalaisjärjestöt, naiset ja sota, Aura Korppi-Tommola (red.), Maritta Pohls (red.), Suomen Lottaperinneliitto - Lottatraditionsförbundet i Finland ry, 2019.

General Jaakko Valtanens anförande på Finlands Krigsveteranförbunds rådplägningsdagar för fältledningen 16.9.2015.

Ässän tie, Suokumaalta Säiniölle ja Petroskoin tieltä Karhumäkeen, Yhteiskirjapaino Oy, 1964.

Sotiemme veteraanien päivä, Markku Honkasalo, Ai-Ri Offset ky, 2007.

SNELLMANGATAN 1, HELSINGFORS
PB 23, 00023 STATSRÅDET
tfn 0295 16001
info@vnk.fi
vnk.fi/sv

ISSN PDF 2490-1164
ISBN PDF 978-952-383-290-9